

Τα πρότυπα

Ορισμός: καθετί το υποδειγματικό, που μπορεί να χρησιμεύσει ως μοντέλο άξιο για μίμηση. Το πρότυπο διαφέρει από το ιδανικό. Το ιδανικό- το τέλειο προϋποθέτει το πρότυπο. Βασικά το άτομο ακολουθεί το πρότυπο, ενώ επιδιώκει το ιδανικό.

Είδη : πρότυπα υπάρχουν :

1. στην επιστήμη (πρότυπα με μεθοδολογική μορφή)
2. στην Τέχνη (πρότυπα φυσικά ή φανταστικά)
3. στην τεχνολογία (υποδειγματικό τεχνικό μέσο)
4. στον κοινωνικό χώρο (προσωπικότητες).

Ιστορική ανασκόπηση: τα πρότυπα διαμορφώνονται ανάλογα με τις εποχές και με βάση τις επικρατούσες συνθήκες (κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές κ.λπ.). Στις πρώτες κοινωνικές ομάδες το πρότυπο ήταν ο καλός, γρήγορος και δυνατός κυνηγός. Στην Αθήνα του 5ου π. Χ. αι. το πρότυπο ήταν ο «καλός καγαθός ανήρ» (=όμορφος και ενάρετος). Στο Μεσαίωνα τα πρότυπα είχαν θρησκευτικό χαρακτήρα. Στο Διαφωτισμό ίσχυσε το πρότυπο του λογικού, ελεύθερου και καθολικού ανθρώπου (homo universalis). Στην εποχή μας επικρατεί σύγχυση ως προς τα πρότυπα. Ως επικρατέστερο προβάλλεται ο οικονομικά επιτυχημένος άνθρωπος.

Συντελεστές δημιουργίας προτύπων : η κοινωνία περνά τα πρότυπά της μέσα από :

1. την οικογένεια : οι γονείς με τη συμπεριφορά τους αποβαίνουν αρνητικά ή θετικά πρότυπα.
2. το σχολείο (περιεχόμενο σπουδών, συμπεριφορά εκπαιδευτικών).
3. τα Μ. Μ. Ε. (προβολή και δημιουργία ηρώων).
4. το κοινωνικό περιβάλλον (φιλίες, διαπροσωπικές σχέσεις, επαγγελματικό περιβάλλον).
5. το πολιτιστικό παρελθόν (η παράδοση, η ιστορία).
6. τους πολιτιστικούς φορείς (θέατρο, κινηματογράφος, τέχνες).
7. από κοινά αποδεκτά πρότυπα(καλλιτέχνες, πολιτικούς, πνευματικούς ανθρώπους).

Σημασία των προτύπων για τους νέους :

1. αποτελούν σημείο αναφοράς για τους νέους, οι οποίοι προσπαθούν να εξισορροπήσουν τις προσωπικές τους ανάγκες και φιλοδοξίες με τις απαιτήσεις του κοινωνικού περιβάλλοντος.
2. καλύπτουν τα κενά που δημιουργούνται από την απεξάρτησή τους από τα γονικά πρότυπα.
3. αποτελούν ένα από τους σπουδαιότερους παράγοντες κοινωνικοποίησης.
4. ασκούν ένα ιδιόμορφο και δύσκολα αναγνωρίσιμο κοινωνικό έλεγχο.

Πρότυπα και νέοι :

Α. άποψη :οι νέοι δεν παρασύρονται από τα πρότυπα της εποχής :

1. οι σημερινοί νέοι δεν ασχολούνται, δεν συνδέονται με τα κίβδηλα πρότυπα της εποχής
2. αντιδρούν στα κενά περιεχομένου πρότυπα και δημιουργούν δικά τους νεανικά «αντι-πρότυπα».
3. δεν χειραγωγούνται από τα τηλεοπτικά πρότυπα

4. δεν είναι δέσμοι καμιάς αυθεντίας, γιατί χρησιμοποιούν τη σκέψη τους θετικά.

Β. άποψη :οι νέοι σήμερα παρασύρονται από τα κίβδηλα πρότυπα της εποχής :

1. οι νέοι δεν έχουν ολοκληρωμένη ενημέρωση και διαπαιδαγώγηση από οικογένεια και σχολείο για τους κινδύνους αυτών των προτύπων.
2. μη παροχή σωστής παιδείας · η ημιμάθεια είναι χειρότερη από την αμάθεια.
3. η νεολαία είναι άπειρη, έχει άγνοια πάνω στα προβλήματα της εποχής μας.
4. τάση των νέων για άκριτη αμφισβήτηση όλων των προτύπων, εξαιτίας της προσπάθειας να αποδεσμευτούν από το κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον.

Τα θετικά πρότυπα που πρέπει να προβάλλονται (με βάση τα προβλήματα της εποχής μας) :

1. του ιδεολόγου, του ατόμου με ηθικές αξίες και ιδανικά (εποχή : κρίση αξιών και ιδεολογιών, υλιστική νοοτροπία).
2. του αγωνιστή (εποχή :παθητικότητα, εφησυχασμός, ατομικισμός, πολιτική αλλοτρίωση).
3. του ατόμου με υγιή πολιτική συνείδηση (εποχή : «οπαδοποίηση», πελατειακές σχέσεις ανάμεσα σε κράτος και πολίτη, κομματικός φανατισμός).
4. του πνευματικού ανθρώπου (εποχή : κυριαρχία ειδώλων, αδιαφορία για την πνευματική καλλιέργεια).
5. του ολοκληρωμένου (ηθικά και πνευματικά) επιστήμονα (εποχή : εξειδίκευση, τεχνοκρατική αντίληψη).
6. του ανθρώπου με οικολογικές ευαισθησίες (εποχή :οικολογική κρίση, φαινόμενο θερμοκηπίου, τρύπα του όζοντος...).
7. του φιλειρηνιστή (εποχή : πυρηνική απειλή, εξοπλισμοί, έξαρση εθνικισμού).
8. του ατόμου με οικουμενική συνείδηση (εποχή :παγκοσμιοποίηση φαινομένων και προβλημάτων).

Τα αρνητικά πρότυπα που προβάλλονται στις μέρες μας :

1. του ευτυχισμένου καταναλωτή (που ταυτίζει το «είναι» με το «έχειν» και διακατέχεται από πνεύμα υλικού ευδαιμονισμού).
2. του οικονομικά και επαγγελματικά επιτυχημένου (με χρήση αθέμιτων μέσων και ελάσσονος μόχθου).
3. του εξειδικευμένου τεχνοκράτη που είναι προσαρμοσμένος στις απαιτήσεις της σύγχρονης ανταγωνιστικής εποχής.
4. του ατομικιστή, που επιδιώκει λύσεις χωρίς συλλογική δράση και δε συμμετέχει στα κοινωνικά κινήματα.
5. του ατόμου που εξιδανικεύει τη σωματική διάσταση και αδιαφορεί για την ηθική και πνευματική πτυχή της προσωπικότητάς του.
6. πρότυπα βίας.
7. τα είδωλα, αστέρες της τέχνης και του αθλητισμού, πρότυπα κατασκευασμένα που προωθούνται από το οικονομικό και κοινωνικό κατεστημένο για λόγους εμπορευματοποίησης και αποπροσανατολισμού των πολιτών.

(Οι λόγοι της κατασκευής ειδώλων :

1. τα αίτια του φαινομένου είναι κυρίως οικονομικά. Πρωταρχικός στόχος της κατασκευής των ειδώλων είναι η αύξηση των κερδών για τους κατασκευαστές τους. Η προβολή τους δημιουργεί στο κοινό τεχνητές ανάγκες είτε για την «απόλαυση» του ίδιου του ειδώλου, είτε για την ιδιοποίηση του προϊόντος, που αυτό διαφημίζει [το διαφημιζόμενο προϊόν επενεργεί υποσυνείδητα στον καταναλωτή : νομίζει πως, αν το αποκτήσει, θα μοιάσει με το είδωλο που το διαφημίζει].

2. ορισμένες κοινωνίες τα χρησιμοποιούν ως «ναρκωτικό» κατά της πνευματικής, πολιτικής και ηθικής ανησυχίας. Όταν μια κοινωνία δεν έχει ή δεν θέλει να προβάλλει ήρωες-πρότυπα, προωθεί στους νέους είδωλα, φτηνά υλοκατάστατα. Το είδωλο καλείται να καλύψει τα υπαρξιακά κενά, τα ιδεολογικά αδιέξοδα, τις πνευματικές ανησυχίες και τους προσωπικούς προβληματισμούς των νέων. Όταν μια κοινωνία δε θέλει να της θέτουν οι νέοι ερωτήματα, τους προσφέρει ως ηρεμιστικό τα είδωλα.)

Αίτια επικράτησης αρνητικών προτύπων :

1. ημιμάθεια της εποχής και τάση για εξειδίκευση.
2. πνευματική και ηθική κρίση της εποχής μας (προβολή χρήματος, έλλειψη αξιών, ενδιαφέρον για τη σωματική και μόνο ανάπτυξη).
3. διάδοση των προτύπων από τα Μ. Μ. Ε. και τον Τύπο (διαφημίσεις, σήριαλ, ταινίες).
4. τουρισμός (ξενομανία, μιμητισμός).

Συνέπειες των αρνητικών προτύπων : (για το άτομο :)

1. εμποδίζουν την πνευματική καλλιέργεια.
2. δημιουργούν καταναλωτικό πνεύμα.
3. περιορίζουν τον ιδιαίτερο – προσωπικό τρόπο έκφρασης και αποπροσανατολίζουν τους νέους.
4. δημιουργούν φανατισμό : οι άνθρωποι γίνονται μονόπλευροι, αδιάλλακτοι, αυξάνεται η βία και η εγκληματικότητα.
5. δυσκολία ομαλής κοινωνικής συνύπαρξης.
6. δημιουργία άγχους, ανασφάλειας, ψυχολογικών προβλημάτων.

(για την κοινωνία :)

1. οικονομική εκμετάλλευση.
2. κρίση κοινωνικών θεσμών.
3. διεύρυνση του χάσματος γενεών.
4. αδυναμία της πολιτείας να χρησιμοποιήσει δημιουργικά ένα μέρος της νεολαίας της.

Μέτρα για τον περιορισμό των αρνητικών προτύπων

χρέος της πολιτείας είναι :

1. να μην προβάλλει τέτοια αρνητικά πρότυπα.
2. να δώσει κίνητρα για σωστή και ολοκληρωμένη, βασιζόμενη στην ανθρωπιστική παιδεία, μόρφωση.
3. να παρέχει δυνατότητες στα άτομα για απασχόληση που ικανοποιεί τις ανάγκες και τις κλίσεις τους.